

Ukidanje tjelesnog kažnjavanja djece

Pitanja i odgovori

“Izgradnja Europe za djecu i s djecom”
www.coe.int/children

Tisak Vijeća Europe

Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske
solidarnosti
2008.

Ukidanje tjelesnog kažnjavanja djece

Pitanja i odgovori

Izdavač:

Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti

Odgovorna urednica:

Jadranka Kosor, dipl. iur., potpredsjednica Vlade Republike Hrvatske i ministrica obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti

Tisak, grafička i jezična obrada:

Intergrafika – TTŽ, d.o.o., Zagreb

Naklada:

2000 primjeraka

Zagreb, 2008.

ISBN 978-953-7438-18-0

CIP zapis dostupan u računalnom katalogu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem 665119.

Naslovi izvornika:

Francusko izdanje

L'abolition des châtiments corporels des enfants

Questions et réponses

Englesko izdanje

Abolishing corporal punishment of children

Questions and Answers

Sva prava zadržana. Nijedan dio ove publikacije ne može biti preveden, reproduciran ili emitiran, u bilo kojem obliku ili bilo kojim sredstvima, elektroničkim (CD-Rom, internet itd.) ili mehaničkim, uključujući fotokopiranje, snimanje ili smještanje u bazu podataka ili sustav za pretraživanje, bez prethodnoga pisanog odobrenja Odjela za javno informiranje i publikacije, Uprave za komunikacije (F-67075 Strasbourg Cedex ili publishing@coe.int).

Dizajn naslovnice: Odsjek za izradu dokumentacije i publikacija Vijeća Europe, Vijeće Europe

Ilustracije: Gabriel Pagonis/©Vijeće Europe

Tisak izvornika:

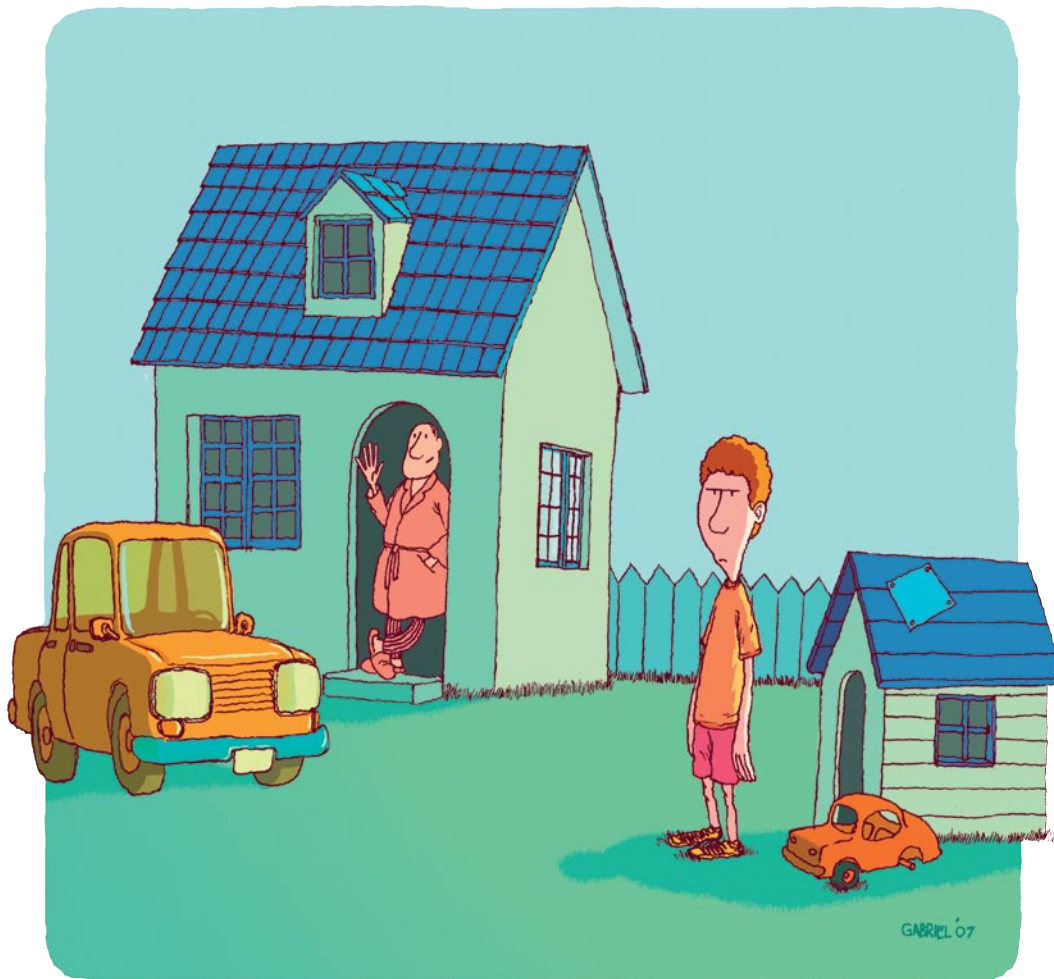
Tisak Vijeća Europe

F-67075 Strasbourg Cedex

<http://book.coe.int>

Sadržaj

	Uvod	5
	1. Što je tjelesno kažnjavanje djece?	7
	2. Zašto trebamo ukinuti tjelesno kažnjavanje djece?	9
	3. Kako ostvariti ukidanje tjelesnog kažnjavanja djece?	19
	4. Pitanja, odgovori i ispravak pogrešnih predodžbi	31
	Napomene uz tekst	41
	Doznajte više	43
	Zabrana tjelesnog kažnjavanja djece u Republici Hrvatskoj	53

Uvod

Kao što je vodilo sustavnu kampanju za oslobađanje Europe od smrtne kazne, Vijeće Europe sada slijedi svoju viziju kontinenta bez tjelesnog kažnjavanja. Tući ljude je pogrešno – a djeca su također ljudi.

Djeca imaju jednaka prava kao i odrasli na poštivanje njihova ljudskog dostojanstva i tjelesnog integriteta te na jednaku zaštitu pred zakonom. Četrdeset i sedam zemalja članica Vijeća Europe ima izravnu obvezu u pogledu ljudskih prava, sukladno međunarodnim i regionalnim instrumentima za ljudska prava, reformirati svoje zakone i poduzeti odgojne i druge mjere radi zabrane i ukidanja svakog tjelesnog kažnjavanja djece, uključujući i ono u obitelji.

Ovo nije 2006. godine postalo samo regionalni već i globalni cilj. U izvješću koje je podneseno Glavnoj skupštini Ujedinjenih naroda, sukladno Studiji glavnog tajnika Ujedinjenih naroda o nasilju nad djecom, određena je 2009. godina kao ciljna godina za postizanje ukidanja tjelesnog kažnjavanja djece na svjetskoj razini. Europa je već prilično odmakla u tom pogledu: do listopada 2007. godine više od trećine zemalja članica uvelo je zabranu, a najmanje još osam njih obvezalo se na provođenje cjelokupne reforme.

*Kad netko tuče odraslu osobu, to se zove napad.
Kad netko tuče životinju, to se zove surovost.
Kad netko tuče dijete, to je "za njegovo dobro".*

1. Što je tjelesno kažnjavanje djece?

Jedna od definicija tjelesnog kažnjavanja jest da je to svako postupanje poduzeto radi kažnjavanja djeteta koje bi se, ukoliko bi bilo usmjereno na odraslu osobu, smatralo nezakonitim napadom. Odrasli imaju izvrstan dar za smišljanje posebnih izraza zahvaljujući kojima se osjećaju bolje kad tuku djecu – *dati za uho, dati jednu po turu, čušnuti, dobiti svoje*. Međutim, okrutna stvarnost djece jest činjenica da je sve to nasilje.

Odbor za prava djeteta (Odbor), nadzorno tijelo Konvencije Ujedinjenih naroda o pravima djeteta, naglasio je da ljudska prava nalažu eliminiranje svih vrsta tjelesnog kažnjavanja, ma kako blago ono bilo, kao i svih drugih oblika okrutnog ili ponižavajućeg kažnjavanja. U općem komentaru (službeno tumačenje Odbora o obvezama država) objavljenom 2006. godine, Odbor definira tjelesno ili fizičko kažnjavanje kao:

svako kažnjavanje pri kojemu se upotrebljava fizička sila i čija je namjera nanijeti određeni stupanj boli ili nelagode, ma kako blagi oni bili. To se najviše odnosi na udaranje djece (pljuskanje, šamaranje, udarci po tijelu) rukom ili pomagalom – bičem, štapom, remenom, cipelom, drvenom žlicom itd. Međutim, ono također može podrazumijevati, primjerice, udaranje nogom, drmusanje ili bacanje djece, grebanje, štipanje, ujedanje, čupanje kose ili udaranje po ušima, primoravanje djece da budu u neudobnim položajima, nanošenje opekotina ili prisilu na gutanje (na primjer, ispiranje usta sapunom ili tjeranje djece da progutaju ljute začine). Prema mišljenju Odbora, tjelesno kažnjavanje uvijek je ponižavajuće. Usto postoje i drugi, nefizički oblici kažnjavanja koji su također okrutni ili ponižavajući te stoga nespojivi s Konvencijom. Oni uključuju, primjerice, kažnjavanje kojim se dijete omalovažava, ponižava, ocrnjuje, okrivljuje, zastrašuje ili ismijava ili kojim se prijeti djetetu.¹

2. Zašto trebamo ukinuti tjelesno kažnjavanje djece?

Postoje mnogi dobri razlozi zbog kojih trebamo ukinuti tjelesno kažnjavanje djece, među ostalim:

- ▶ ono predstavlja povredu prava djece na poštivanje njihova tjelesnog integriteta i ljudskoga dostojanstva te na jednaku zaštitu pred zakonom. U mnogim slučajevima tjelesno kažnjavanje može ugroziti dječja prava na odgoj, razvoj, zdravlje, pa čak i njihovo pravo na život;
- ▶ ono može ozbiljno nauditi djeci u tjelesnom i psihičkom smislu;
- ▶ ono uči djecu da je nasilje prihvatljiva i odgovarajuća strategija za rješavanje sukoba ili za prisiljavanje ljudi da rade ono što drugi žele;
- ▶ ono nije učinkovito kao sredstvo discipliniranja. Postoje pozitivni načini za podučavanje djece, ispravljanje njihovog ponašanja ili njihovo discipliniranje, koji su bolji za razvoj djece i koji pridonose izgradnji odnosa na temelju povjerenja i uzajamnoga poštivanja;
- ▶ teško je zaštititi djecu ukoliko je tjelesno kažnjavanje ozakonjeno – to podrazumijeva da su neki oblici ili razine nasilja nad djecom prihvatljivi.

Vijeće Europe utemeljeno je na načelima poštivanja vladavine prava i uživanja ljudskih prava i temeljnih sloboda svih naroda. Kada države članice ratificiraju Europsku konvenciju o ljudskim pravima i Europsku socijalnu povelju ili revidiranu Europsku socijalnu povelju, one preuzimaju obvezu poštivanja ljudskih prava svih ljudi u njihovoj nadležnosti – uključujući svu djecu. Tijekom protekla dva desetljeća ustanove Vijeća Europe bile su sve glasnije u suprotstavljanju tjelesnom kažnjavanju djece.

Odbor ministara Vijeća Europe osudio je tjelesno kažnjavanje i predložio njegovu zabranu kroz seriju preporuka koje datiraju još iz 1985. godine: preporuke o nasilju u obitelji (1985.), o društvenim mjerama koje se odnose na nasilje u obitelji (1990.), o medicinsko-socijalnim aspektima zlostavljanja djece (1993.) i o politici potpore pozitivnom roditeljstvu (2006.).

Parlamentarna skupština pozvala je 2004. godine Odbor ministara na žurno pokretanje koordinirane i udružene kampanje u svim zemljama članicama radi potpunog ukidanja tjelesnog kažnjavanja djece. Zamjećujući uspjeh Vijeća Europe u ukidanju smrtne kazne, Skupština ga sada poziva da, što je to prije moguće, učini Europu zonom bez tjelesnog kažnjavanja djece.

Na Trećem sastanku na vrhu, održanom 2005. godine, šefovi država i vlada Vijeća Europe ponovili su svoju obvezu prema pravima djece. Program „Izgradnja Europe za djecu i s djecom“ odgovor je na mandat povjeren Organizaciji kojim se jamči integrirani pristup promicanju prava djece, te na odluku Trećega sastanka na vrhu o pokretanju programa koji obuhvaća socijalne, pravne, odgojne i zdravstvene dimenzije različitih oblika nasilja nad djecom.

Povjerenik Vijeća Europe za ljudska prava, Thomas Hammarberg, objavio je 2006. godine elaborat na temu tjelesnog kažnjavanja: „Pravo na život bez udaraca i dječje je pravo“.² U svojem obraćanju Parlamentarnoj skupštini 2007. iskazao je da je „prvi korak kojeg treba poduzeti zakonska zabrana svakog nasilja nad djecom, bilo da je ono prisutno u školama, ustanovama ili kod kuće“.

Europski standardi za ljudska prava i tjelesno kažnjavanje

Dostojanstvo svake osobe temeljno je rukovodeće načelo vezano uz ljudska prava na međunarodnoj razini. „Sva ljudska bića rađaju se slobodna i jednaka u dostojanstvu i pravima...“ početak je članka 1. Univerzalne deklaracije UN-a o ljudskim pravima. Polazeći od te osnove, sada postoji jasan konsenzus glede činjenice da međunarodni i regionalni instrumenti za zaštitu ljudskih prava zahtijevaju ukidanje i eliminiranje svih oblika tjelesnog kažnjavanja djece.

Presude Europskog suda za ljudska prava (Sud) postupno su osuđivale tjelesno kažnjavanje, najprije u kaznenim sustavima i školama, a od nedavno i kod

kuće. Druge odluke također su jasno naznačile da zabrana svih oblika tjelesnog kažnjavanja ne predstavlja povredu obiteljske privatnosti ili vjerskih prava. Sud sve više primjenjuje standarde Konvencije UN-a o pravima djeteta u presudama koje se odnose na djecu.

Ukidanjem tjelesnog kažnjavanja ne narušavaju se obiteljska prava ili sloboda vjere

Europska komisija za ljudska prava je 1982. godine proglasila neprihvatljivim zahtjev koji je podnijela skupina roditelja u Švedskoj. Ti su roditelji tvrdili da zabrana tjelesnog kažnjavanja od strane roditelja, koju je Švedska uvela 1979. godine, predstavlja kršenje njihovog prava na poštovanje obiteljskog života i na slobodu vjere. Kao članovi kongregacije protestantske Slobodne crkve u Stockholmu, oni su vjerovali u nužnost tjelesnog kažnjavanja, pravdajući svoja uvjerenja pozivanjem na tekstove iz Biblije. Komisija je zaključila da švedski zakon o fizičkim napadima nije neuobičajen niti je u bilo kojem smislu drakonski:

Činjenica da se ne pravi razlika između postupanja roditelja prema djeci i istovjetnog postupanja prema nepoznatoj odrasloj osobi ne može, po mišljenju Komisije, predstavljati “zadiranje” u privatni i obiteljski život podnositelja zahtjeva, jer su posljedice napada u oba slučaja izjednačene... Komisija smatra da područje primjene švedskog zakona o fizičkom napadu i zlostavljanju predstavlja normalnu mjeru kontrole nasilja i da je cilj njegovog proširenja na uobičajeno tjelesno kažnjavanje djece od strane roditelja – zaštititi potencijalno slabe i ranjive članove društva.³

U sličnoj odluci iz rujna 2000. godine Sud je jednoglasno i bez rasprave odbacio zahtjev osoba povezanih sa skupinom privatnih kršćanskih škola u Ujedinjenom Kraljevstvu koje su tvrdile da provođenje zabrane tjelesnog kažnjavanja u privatnim školama predstavlja povredu prava roditelja na slobodu vjere i na obiteljski život.

Osporeno „razumno kažnjavanje“ od strane roditelja

Europski sud za ljudska prava osporio je koncept „razumnog kažnjavanja“ od strane roditelja. U rujnu 1998. godine Sud je jednoglasno zaključio da tjelesno kažnjavanje jednog dječaka u Engleskoj od strane njegova očuha predstavlja

Halo! Možete li mi reći što je razumno tjelesno kažnjavanje?

ponižavajuće kažnjavanje protivno članku 3. Europske konvencije o ljudskim pravima (*A. protiv Ujedinjenog Kraljevstva, 1998.*).⁴ Tužba protiv očuha odbijena je na sudu Ujedinjenog Kraljevstva na temelju tvrdnje da se radilo o „razumnom kažnjavanju“. Europski sud zaključio je da je Vlada Ujedinjenog Kraljevstva odgovorna što domaći zakon, koji dozvoljava „razumno kažnjavanje“, nije osigurao odgovarajuću zaštitu djece, uključujući „djelotvorno odvracanje“. Sud je naredio Ujedinjenom Kraljevstvu plaćanje naknade u iznosu od 10.000 funti dječaku koji je stalno trpio udarce štapom. U presudi u predmetu *A. protiv Ujedinjenog Kraljevstva* citiraju se članci Konvencije UN-a o pravima djeteta, uključujući članak 19. kojim se od država zahtijeva zaštita djece od „svih oblika tjelesnog i mentalnog nasilja“ dok su pod skrbi roditelja i drugih.

Običajno pravo Europskog odbora za socijalna prava, koji nadgleda poštivanje Europske socijalne povelje i revidirane Europske socijalne povelje, zahtijeva od svih zemalja članica zabranu tjelesnog kažnjavanja i drugog ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja djece te promicanje drugih energičnih administrativnih i odgojnih mjera radi priznavanja i ostvarivanja prava djece na zaštitu.

U općoj primjedbi iz 2001. godine, Odbor je izjavio da se člankom 17. Povelje:

zahtijeva zakonska zabrana svakog oblika nasilja nad djecom, bilo u školi, u drugim ustanovama, kod kuće ili drugdje. Nadalje smatra da se svaki oblik ponižavajućeg kažnjavanja ili postupanja prema djeci mora zakonom zabraniti i popratiti odgovarajućim sankcijama u kaznenom ili građanskom pravu. Komentar Odbora bio je da ne smatra prihvatljivim da društvo, koje zabranjuje svaki oblik nasilja među odraslima, prihvaća podvrgavanje djece fizičkom nasilju od strane odraslih.⁵

Odbor je 2005. godine donio odluke o kolektivnim žalbama koje je protiv država članica uložila Svjetska organizacija protiv mučenja. Odbor je utvrdio da tri države nisu ispunile svoje obveze sukladno dvjema poveljama, obzirom na to da nisu djelotvorno zabranile tjelesno kažnjavanje u obitelji. Utvrđeno je da je 2006. još jedna, četvrta, država nastavila s nepoštivanjem obveza nakon druge uložene žalbe po istome pitanju. Prilikom razmatranja izvješća o primjeni Povelja, Odbor je utvrdio nepoštivanje istih obveza u drugim zemljama.

Univerzalni standardi ljudskih prava i tjelesno kažnjavanje

Ukupno 193 zemlje, uključujući sve države članice Vijeća Europe, ratificirale su – obvezale se poštivati – Konvenciju Ujedinjenih naroda o pravima djeteta. Ova Konvencija uključuje obvezu zaštite djece od svih oblika tjelesnog ili mentalnog nasilja dok su pod skrbi roditelja i drugih (članak 19). Nadzorno tijelo, Odbor za prava djeteta, dosljedno tumači da Konvencija zahtijeva ukidanje svakog tjelesnog kažnjavanja.

Slijedom proučavanja izvješća zemalja stranaka Konvencije, Odbor sustavno preporučuje izričitu zakonsku zabranu popraćenu podizanjem razine svijesti i edukacijom javnosti.

U lipnju 2006. godine Odbor je usvojio opći komentar o pravu djece na zaštitu od tjelesnog kažnjavanja i drugih okrutnih ili ponižavajućih oblika kažnjavanja. Odbor naglašava:

Rješavanje pitanja široko rasprostranjenog prihvaćanja ili toleriranja tjelesnog kažnjavanja djece i njegovo ukidanje u obitelji, u školama i drugim okruženjima, nije samo obveza država stranaka Konvencije. Ono također predstavlja ključnu strategiju za smanjenje i sprečavanje svih oblika nasilja u društvima...

Kad takva praksa postane vidljiva, očigledno je da je suprotna jednakim i neotudivim pravima djece na poštivanje njihova ljudskog dostojanstva i tjelesnog integriteta. Osobit položaj djece, njihovo početno stanje ovisnosti i razvitka, njihov jedinstveni potencijal te njihova ranjivost – sve to zahtijeva više, a ne manje, pravne i druge zaštite od svih oblika nasilja.⁶

Druga međunarodna ugovorna tijela Ujedinjenih naroda za ljudska prava, uključujući Odbor za ekonomska, socijalna i kulturna prava, Odbor za ljudska prava i Odbor protiv mučenja također su osudili tjelesno kažnjavanje djece.

Kad tučete svoju djecu, podučavate ih lošem ponašanju.

Studija glavnog tajnika UN-a o nasilju nad djecom

Studija glavnog tajnika UN-a o nasilju nad djecom (studija UN-a) zahtijeva opće ukidanje tjelesnog kažnjavanja djece do 2009. godine. „Nikakvo nasilje nad djecom ne može se opravdati; svako nasilje nad djecom može se spriječiti“ – to je ključna poruka izvješća o studiji dostavljenoj Glavnoj skupštini UN-a u listopadu 2006. godine.⁷

Neovisni stručnjak Paulo Sérgio Pinheiro, kojeg je Kofi Annan 2003. godine ovlastio za pripremu studije UN-a, u uvodu napominje kako nasilje nad djecom postoji u svakoj zemlji svijeta, bez obzira na kulturu, stalež, obrazovanje, prihode i etničko podrijetlo:

U svim regijama, suprotno obvezama poštivanja ljudskih prava i razvojnih potreba djece, nasilje nad djecom smatra se društveno prihvatljivim, a često iza njega stoje i pravni sustav i država.

Studija bi trebala predstavljati prekretnicu – okončanje opravdavanja nasilja odraslih nad djecom, bez obzira na to prihvaća li se ono kao „tradicija“ ili se provodi prikriveno, kao „discipliniranje“ djece. Ne može postojati nikakav kompromis u suprotstavljanju nasilju nad djecom. Jedinственost djece – njihov potencijal, njihova ovisnost o odraslima – nalaže da im se pruža više, a ne manje zaštite od nasilja.⁸

Izvješće preporuča zabranu svih oblika nasilja nad djecom, u obitelji i svim drugim okolnostima, uključujući svako tjelesno kažnjavanje i sve okrutne, nečovječne ili ponižavajuće oblike kažnjavanja.

Studija UN-a razmatra nasilje nad djecom u različitim okolnostima u kojima se ono pojavljuje, počevši od doma i obitelji:

Nasilje nad djecom u obitelji može se često odvijati u kontekstu discipliniranja i ono poprima oblik tjelesnog, okrutnog ili ponižavajućeg kažnjavanja. Grubo postupanje i kažnjavanje u obitelji često se sreće i u industrijski razvijenim zemljama i u zemljama u razvoju. Djeca su, prema izvješćima iz istraživanja i govoreći o sebi na regionalnim savjetovanjima, koja su organizirana u okviru procesa izrade ove studije, osobito naglašavala tjelesnu i psihološku patnju koju su trpjela zbog ovakvih oblika postupanja i predlagala su pozitivne i učinkovite alternativne oblike discipliniranja.⁹

Vijeće Europe imalo je ključnu ulogu u procesu izrade studije UN-a i odlučno je u namjeri njezine daljnje provedbe u Europi. Cilj inicijative Vijeća Europe protiv tjelesnog kažnjavanja jest ostvariti zabranu svakog tjelesnog kažnjavanja i promicati pozitivno roditeljstvo i kulturu nenasilja radi osiguravanja djetinjstva bez nasilja za svu djecu.

Ciljani rok sveopćeg ukidanja tjelesnog kažnjavanja djece.

3. Kako ostvariti ukidanje tjelesnog kažnjavanja djece?

Ukidanje svakog tjelesnog kažnjavanja djece zahtijeva spoj jasne zakonske reforme, mjera zaštite i prevencije te druge, prvenstveno odgojne mjere kako bi se društva udaljila od prihvaćanja nasilnog i ponižavajućeg kažnjavanja. Zakonska zabrana je od ključne važnosti, ali ona sama nije dostatno jamstvo ljudskih prava djece. Potrebno je roditelje, profesionalce koji rade s djecom, samu djecu i javnost informirati o zakonu i o pravu djece na zaštitu.

Ukidanje tjelesnog kažnjavanja stoga zahtijeva intenzivan rad u najmanje tri područja:

- ▶ pravnoj reformi;
- ▶ reformi politike (osobito mjera prevencije i zaštite);
- ▶ podizanju razine svijesti.

Pravna reforma

Ukidanje tjelesnog kažnjavanja podrazumijeva uspostavljanje pravnoga okvira koji jasno zabranjuje tjelesno kažnjavanje i štiti djecu od svih oblika napada, uključujući i obiteljsko okruženje.

Sve države članice imaju zakone kojima se zabranjuju namjerni napadi na druge osobe. Problem je u tome što u mnogim društvima ti zakoni ne osiguravaju djeci isto toliko zaštite koliko i odraslima. Neke države su zadržale, bilo u kodificiranom, bilo u običajnom pravu ili u oba, različite oblike branjenja ili opravdavanja udaranja djece – „razumno kažnjavanje“, „ozakonjeno ispravljanje ponašanja“ itd. U drugim državama opravdanja za takva postupanja nisu unesena u zakon, ali tradicionalni postupci odgoja djece, odraženi u političkim stavovima i često u sudskim odlukama, opravdavaju napade na djecu pod izlikom njihovog discipliniranja. Tjelesno kažnjavanje djece događa se u različitim okruženjima, uključujući njihov dom, škole, ustanove za stalni smještaj djece, udomiteljske obitelji, ustanove za dnevni boravak, pravosudni sustav te vezano uz rad djece.

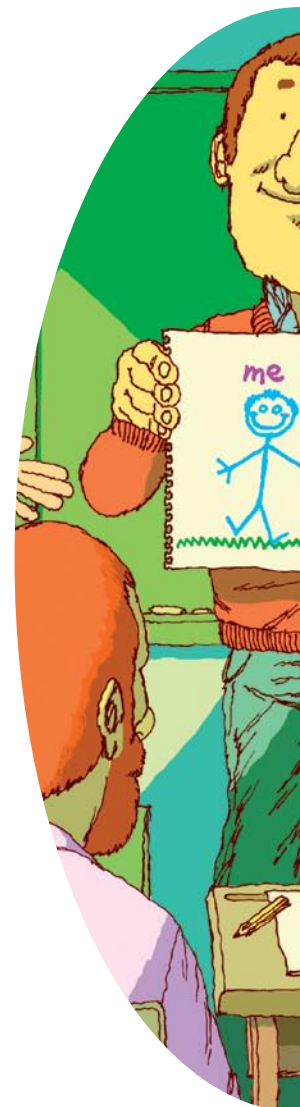
Sve države imaju zakone kojima se zabranjuje okrutnost prema djeci ili „zlostavljanje“, ali se oni ne tumače kao zabrana svakog tjelesnog kažnjavanja u svim okruženjima. Sve su države prihvatile Konvenciju UN-a o pravima djeteta, a u nekima je Konvencija dio domaćega zakonodavstva; pa ipak, to nije dostatno da se osigura ukidanje tjelesnog kažnjavanja.

Pravna reforma treba ukloniti sva postojeća opravdanja ili izlike koje mogu spriječiti primjenu odredaba kaznenog zakona vezanih uz nanošenje tjelesnih ozljeda na kažnjive napade na djecu. Potrebna je izričita zabrana tjelesnog kažnjavanja i drugih okrutnih ili ponižavajućih oblika kažnjavanja kako bi se poslala nedvojbeno poruka obiteljima i društvu u cjelini da tući djecu nije ništa prihvatljivije ni zakonski opravdanije nego tući bilo koju drugu osobu.

Nije dovoljno da najviši sudovi države zaključe da je tjelesno kažnjavanje nezakonito: te presude mogu nadjačati druge presude koje dopuštaju određenu razinu tjelesnog kažnjavanja. Zabrana mora biti jasno iskazana u zakonu.

Odbor za prava djeteta tako objašnjava u Općem komentaru br. 8:

U svjetlu tradicionalnog prihvaćanja nasilnih i ponižavajućih oblika kažnjavanja djece, sve veći broj država priznaje da nije dovoljno samo iskazivati neodobranje za tjelesno kažnjavanje i sve postojeće izlike za njegovu primjenu. Usto je potrebna izričita zabrana tjelesnog kažnjavanja i drugih okrutnih ili ponižavajućih oblika kažnjavanja u njihovom građanskom ili kaznenom zakonodavstvu kako bi bilo potpuno jasno da je udarati djecu ili ih šamarati ili ih tući protuzakonito kao što je to slučaj s odraslim osobama, te da kazneni zakon u dijelu koji se odnosi na nanošenje tjelesnih ozljeda jednako vrijedi za takvo nasilje, bez obzira naziva li se ono „discipliniranjem“ ili „razumnim ispravljanjem ponašanja djece“.¹⁰

Otpor zabrani tjelesnog kažnjavanja u obitelji ponekad proistječe iz uvjerenja da će to dovesti do kaznenog progona i zatvorske kazne za tisuće roditelja. To sigurno ne bi pomoglo djeci. Odbor za prava djeteta pruža dodatne savjete državama:

Načelo izjednačene zaštite djece i odraslih od fizičkog zlostavljanja, uključujući i zlostavljanje u obitelji, ne znači da svi slučajevi tjelesnog kažnjavanja djece od strane roditelja, koji iziđu na vidjelo, nužno moraju voditi kaznenom progonu roditelja. Načelom de minimis – prema kojem se zakon ne bavi trivijalnim pitanjima – osigurava se da lakši prekršaji među odraslim osobama dolaze pred sud samo u iznimnim okolnostima; isto će važiti i za lakše prekršaje vezane uz djecu. Države trebaju razviti djelotvorno izvješćivanje i savjetodavne mehanizme. Iako je potrebno ispitati sva izvješća o nasilju nad djecom na odgovarajući način te osigurati zaštitu djece od ozbiljnih ozljeda, cilj je spriječiti roditelje u korištenju nasilnih ili drugih okrutnih ili ponižavajućih oblika kažnjavanja kroz intervencije koje imaju narav potpore i odgoja, a ne kazne.

Ovisan položaj djece i jedinstvena intimnost obiteljskih odnosa zahtijevaju vrlo pažljivo donošenje odluka o kaznenom progonu roditelja ili o formalnom interveniranju u obitelji na druge načine. U većini slučajeva kazneni progon roditelja ne mora nužno predstavljati najbolji interes djece. Stav Odbora je da se kazneni progon i druge formalne intervencije (primjerice, da se dijete skloni ili da se počinitelja udalji) trebaju primjenjivati kada se smatra da je to potrebno kako bi se dijete zaštitilo od ozbiljne ozljede te ako je to u najboljem interesu djeteta. U skladu s dobi i zrelosti određenog djeteta, potrebno je pridati primjereni značaj njegovom mišljenju.¹¹

Do listopada 2007. godine, više od polovice država članica Vijeća Europe uvelo je zabranu ili se obvezalo učiniti to u bliskoj budućnosti. Valja se nadati da će i sve druge države ubrzo revidirati svoje zakonodavstvo i svojim parlamentima proslijediti potrebne reforme. Proces pravne reforme može sam po sebi biti edukativan, pri čemu će vladini, politički i lokalni čelnici isticati pravo djece na izjednačenu zaštitu njihovog ljudskog dostojanstva.

Reforma politike

Države imaju obvezu osigurati sveobuhvatan odgovor na sve oblike nasilja nad djecom, u koji će biti uključeni svi državni resori. Ukidanje tjelesnog kažnjavanja zahtijeva razvijanje mjera i službi koje sprečavaju nasilje, djelotvorno štite djecu i pomažu djeci žrtvama.

Istraživanja su pokazala da različite vrste intervencija mogu spriječiti nasilje. Na primjer, nasilje u kućnom okruženju može se značajno smanjiti provođenjem zakona, politika i mjera kojima se jačaju i podupiru obitelji i koje otkrivaju one čimbenike zajednice i društva koji omogućuju bujanje nasilja.

Politika potpore pozitivnom roditeljstvu

Preporuka Vijeća Europe iz 2006. godine o politici potpore pozitivnom roditeljstvu naglašava ključnu ulogu javnih vlasti u promicanju odgoja o pozitivnom roditeljstvu i pravima djece. Ona pruža smjernice za pomoć državama članicama pri uspostavljanju politika koje pomažu roditeljima.

Suvremena obitelj može se puno razlikovati od tradicionalnog modela zatvorene obitelji iz prošlosti. Današnja raznolikost načina života stvorila je nove koncepte za osnivanje partnerstava i rađanje djece. Obiteljske zajednice, kakav god bio njihov sastav, suočene su s novim vrstama pritisaka zbog brzih i dubokih promjena u društvima i moraju im se prilagoditi. Ekonomski i socijalni čimbenici često su izvor stresa za roditelje i mogu potkopati njihove napore u roditeljstvu i njihov vlastiti razvitak kao osoba.

Predodžba o djeci također se promijenila. Pošto se na njih u načelu više ne gleda kao na „buduće odrasle ljude“, sada im je priznat potencijal budućih djelatnih i korisnih članova, kako obitelji tako i društva u cjelini. Djeca uživaju

puna prava i njihovom mišljenju treba dati zasluženu težinu u pitanjima od njihovog neposrednog interesa, kao i potpuni pristup informacijama koje trebaju. Odgovornost roditelja je pomoći djeci shvatiti taj potencijal.

Nitko sebe ne voli smatrati „negativnim“ roditeljem, ali što zapravo znači biti „pozitivan roditelj“? Pozitivno roditeljstvo odnosi se na ponašanje roditelja koje se temelji na najboljim interesima djeteta: ono osigurava odgoj, osposobljavanje, priznavanje i usmjeravanje, što podrazumijeva postavljanje granica u svrhu omogućavanja potpunog razvoja djeteta. Pozitivno roditeljstvo proizlazi iz poštivanja ljudskih prava djece, a stoga i iz nenasilnog okruženja u kojemu roditelji ne koriste tjelesno ili psihološki ponižavajuće kažnjavanje radi rješavanja sukoba ili „podučavanja“ disciplini i poštivanju.

Ono osigurava alternative nasilju koje ovise o zrelosti svakog pojedinačnog djeteta i o situaciji. Te se alternative mogu kretati od smirivanja mlađe djece humorom do toga da se starija djeca zamole da poprave štetu ili nadoknade propuste. Ukoliko su emocije prejake, roditelji mogu napraviti pauzu i o problemu razgovarati kasnije. U većini slučajeva tjelesnom kažnjavanju pribjegavaju roditelji pod prevelikom stresom koji jednostavno izgube kontrolu.

Što je potrebno djeci

Kako bi pomogli djeci da u potpunosti ostvare svoj potencijal, roditelji im trebaju osigurati sljedeće:

- ▶ *njeгу i brigu*. Roditelji trebaju odgovoriti na potrebu djece za ljubavi i sigurnosti;
- ▶ *definiranje i usmjeravanje*. Ovo se odnosi na postavljanje i poštivanje standarda prikladnog ponašanja, definiranje nedoličnog ponašanja te pružanje dobrog primjera djeci. Djeci su potrebne granice i usmjeravanje radi vlastite sigurnosti i razvitka vlastitih vrijednosti;
- ▶ *priznavanje*. Djeci je potrebno da ih se vidi, sasluša i vrednuje kao osobe. Roditelji trebaju pokazati zainteresiranost za svakodnevna iskustva djece, slušati ih i pokušati shvatiti njihova gledišta;
- ▶ *osnaživanje*. To znači pojačati dječji osjećaj sposobnosti, osobne kontrole i mogućnosti utjecanja na stavove i ponašanja drugih.

Kako bi pomogli djeci da se nauče pozitivnom ponašanju, roditelji mogu:

- ▶ osigurati redovitu, pozitivnu pozornost, u svakoj dobi. Kako djeca odrastaju, zanimanje roditelja za njihov život počinje obuhvaćati i njihovu usmjerenost na odnose s vršnjacima i uspjeh u školi;
- ▶ pomoći djeci da shvate potencijalne posljedice svojih izbora;
- ▶ poticati dobro ponašanje pozornošću i pohvalama te ignorirati manje bitna nepoželjna ponašanja;
- ▶ ponašati se onako kako žele da se djeca ponašaju, komunicirati s njima s poštovanjem i pokazivati im kako konstruktivno riješiti sukobe.

Što je potrebno roditeljima

Svaki roditelj želi biti dobra majka ili dobar otac svom djetetu. To je ponekad teško ostvariti. Roditeljstvo, osim što predstavlja jedno radosno i ugodno iskustvo, može biti i stresno. Roditeljima je stoga potrebna podrška u savladavanju stresa, upravljanju sukobima i kontroliranju gnjeva.

Mnogi roditelji raspodjeljuju svoje vrijeme i energiju na različite obveze (kao što su zaposlenje, skrb o djeci, skrb o starijim članovima obitelji). Vrijeme provedeno s djecom veoma je dragocjeno – ono brzo prođe i ne vraća se. Pozitivno roditeljstvo zahtijeva vrijeme, kako bi se omogućilo roditeljima i djeci da budu zajedno. Ovo je naročito značajno u najranijoj životnoj dobi djeteta, ali ne bismo trebali zaboraviti da je dostupnost roditelja potrebna i adolescentima.

Također, važno je da roditelji pronađu vremena za brigu o sebi kao odraslim osobama, da stignu voditi računa o vlastitim potrebama za intimnošću, druženjem i rekreacijom. Roditeljima su potrebne takve politike zapošljavanja i servisi za skrb o djeci koji im omogućuju usklađivanje obiteljskog i profesionalnog života.

Roditelji mnogo nauče kroz razgovore o vlastitim iskustvima s drugim roditeljima, prijateljima i rodbinom. Roditelji također mogu koristiti profesionalne usluge (kao što je edukacija o roditeljstvu) koje predstavljaju izravnu potporu ulozi roditelja ili manje izravne usluge (kao što je psihološka terapija za bračne parove). Traženje pomoći znak je odgovornosti, a ne slabosti. Kako bi mogli biti uspješni roditelji, osigurati kontakt, potporu i usmjeravanje svojoj djeci, roditeljima su potrebna sredstva i potpora. Države imaju dužnost osigurati ova sredstva i potpore i o njima informirati roditelje i stručnjake koji rade s djecom.

Pozitivno roditeljstvo ima mnoge pozitivne popratne učinke

Djeca se bolje slažu s drugim ljudima. Djeca imaju manje problema u ponašanju i manje emocionalnih problema te su otvorenija za iskazivanje svojih briga i strahovanja. Ukoliko se prema njima postupa s poštovanjem, veliki su izgledi da će se i oni ophoditi s poštovanjem prema drugima, uključujući i vlastitu djecu. Pozitivno roditeljstvo pomaže djeci da i sama postanu pozitivni roditelji.

Roditelji imaju bolje odnose sa svojom djecom, pozitivniji su i dosljedniji, samouvjereniji kao roditelji, manje izloženi stresu, manje depresivni, manje eksplozivni u odnosima sa svojom djecom te manje podložni riziku zlostavljanja vlastite djece. Oni su u stanju naći bolju ravnotežu između obveza u obitelji i na poslu te imaju manje međusobnih sukoba.

Podržavanje poželjnoga ponašanja i otklanjanje nepoželjnoga najbolje ostvaruju roditelji koji uživaju poštovanje svoje djece. I roditelji moraju priznati da griješe, istovremeno preuzimajući odgovornost za roditeljsko ponašanje i za kvalitetu odnosa sa svojim djetetom (umjesto okrivljavanja djeteta).

Nova sredstva Vijeća Europe – preporuka iz 2006. godine o politici potpore pozitivnom roditeljstvu, *Roditeljstvo u suvremenoj Europi – pozitivan pristup i Pogledi na pozitivno roditeljstvo i nenasilni odgoj djece*¹² detaljno razmatraju ovu novu vrstu roditeljstva i odražavaju daljnje aktivnosti u ovom području. Iako se ovi pogledi na djecu tek trebaju naći na političkom dnevnom redu u Europi, njihov utjecaj već se neko vrijeme osjeća u stručnim krugovima. Oni se polako šire, kako u pravu tako i u praksi, iako u različitim stupnjevima u različitim zemljama.

Podizanje razine svijesti

Tjelesno kažnjavanje djece dobiva vrlo malo pozornosti medija u usporedbi s pitanjima kao što su seksualno nasilje i iskorištavanje djece za rad. Kao što studija UN-a naglašava, mediji igraju središnju ulogu u oblikovanju stavova i utjecanju na društvene norme koje također mogu utjecati na ponašanje. Pitanje tjelesnog kažnjavanja treba iznijeti u javnost; mora se stvoriti prostor za razmatranje ovih pitanja i za nalaženje rešenja. Bez podizanja razine svijesti bit će teško ostvariti trajno sprečavanje tjelesnog kažnjavanja u većim razmjerima te promjenu u ponašanju.

Prava djece tiču se svih nas.

Osnovni koraci za ostvarivanje ukidanja tjelesnog kažnjavanja djece – na papiru i u praksi

Pravna reforma

- Osigurati da u kodificiranom ili običajnom pravu ne postoje mehanizmi koji opravdavaju tjelesno kažnjavanje od strane roditelja ili drugih;
- Osigurati izjednačenu primjenu odredaba kaznenog zakona vezanih uz nanošenje tjelesnih ozljeda na kažnjive napade na djecu;
- Usvojiti izričitu zabranu, obično u građanskom pravu, svakog tjelesnog kažnjavanja i svih drugih ponižavajućih postupanja ili kažnjavanja djece, koja bi bila primjenjiva na sva životna okruženja djece;
- Osigurati usmjeravanje odgovarajućeg provođenja ovih zakona koje se usredotočuje na zaštitu i promicanje ljudskih prava djece općenito, a naročito na najbolje interese djece izložene tjelesnom kažnjavanju.

Podizanje razine svijesti

- Osigurati sveobuhvatno podizanje razine svijesti o zabrani svakog tjelesnog kažnjavanja i drugog nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja i ponižavanja djece, među djecom i svima koji žive i rade s njima te u široj javnosti;
- Osigurati sveobuhvatno podizanje razine svijesti o ljudskim pravima djece, uključujući pravo na poštivanje njihova ljudskog dostojanstva i tjelesnog integriteta.

Političke mjere

- Osigurati primjenu sveobuhvatnih sustava za sprečavanje nasilja i za zaštitu djece na različitim razinama;

- Osigurati obuhvaćanje tjelesnog kažnjavanja i drugih štetnih i ponižavajućih oblika discipliniranja djece kod kuće definiranjem domaćeg ili obiteljskog nasilja te ugradnju strategija za eliminiranje kašnivoog nasilja nad djecom u strategije koje se bave domaćim ili obiteljskim nasiljem;
- Osigurati osjetljivost obiteljskih sudova i drugih dijelova pravnog sustava za potrebe djece i njihovih obitelji;
- Unaprijediti osposobljenost onih koji rade s djecom i njihovim obiteljima;
- Promicati pozitivne, nenasilne oblike odgoja djece i rješavanja sukoba te edukaciju budućih i sadašnjih roditelja i drugih skrbnika, nastavnika i javnosti;
- Osigurati dostupnost savjeta i odgovarajuće potpore svim roditeljima, osobito onima kojima je odgoj djece stresan;
- Osigurati djeci pristup povjerljivom savjetovanju kao i zastupanje radi suprotstavljanja nasilju usmjerenom na njih;
- Osigurati učinkovite i odgovarajuće oblike zaštite djece koja bi mogla biti naročito izložena štetnom i ponižavajućem kažnjavanju – na primjer, djece s teškoćama u razvoju;
- Osigurati mogućnost izražavanja vlastitog mišljenja djece i mladih ljudi i sudjelovanja u planiranju i u akcijama za ukidanje tjelesnog kažnjavanja;
- Pratiti učinkovitost ukidanja tjelesnog kažnjavanja redovitim uvidom u dječja iskustva s nasiljem kod kuće, u školama i drugim okruženjima. Ovo bi također trebalo uključivati vrednovanje utjecaja ukidanja tjelesnog kažnjavanja na službe zaštite djece i na roditelje.

1669. godine jedan je živahni dječak iskazao revolt protiv tjelesnog kažnjavanja u školi i obratio se Parlamentu Ujedinjenog Kraljevstva.

4. Pitanja, odgovori i ispravak pogrešnih predodžbi

„Boli li zaista?“

Da! Temeljem članka 12. Konvencije UN-a o pravima djeteta, djeca imaju pravo izraziti svoje mišljenje o svim pitanjima koja se na njih odnose i pravo na pridavanje odgovarajuće važnosti njihovom mišljenju. Djeca nam počinju govoriti o tome koliko ih tjelesno kažnjavanje boli. U izvješću koje je podnio Glavnoj skupštini UN-a u listopadu 2006., Paulo Sérgio Pinheiro objašnjava:

„Tijekom pripreme studije djeca su stalno izražavala žurnu potrebu sprečavanja svog tog nasilja. Djeca svjedoče o boli – ne samo tjelesnoj, već o ‘unutarnjoj boli’ – koju im to nasilje nanosi, a koju dodatno pogoršava činjenica da odrasli to prihvaćaju, pa čak i odobravaju.

Vlade moraju prihvatiti činjenicu da se ovdje doista radi o žurnom slučaju, iako on nije nikakva novost. Djeca stoljećima trpe nasilje odraslih, a da pri tom to nasilje prolazi potpuno nezamijećeno. Ali sada, kada opseg i utjecaj nasilja nad djecom postaju vidljivi, djecu nije moguće ostaviti da i dalje čekaju učinkovitu zaštitu na koju imaju apsolutno pravo“.¹³

Postoje iscrpna istraživanja o posljedicama tjelesnog kažnjavanja koja uvjerljivo potvrđuju njegove potencijalne kratkoročne i dugoročne štetne utjecaje. Meta-analiza 88 istraživačkih studija „Tjelesno kažnjavanje od strane roditelja i s njime povezana ponašanja i iskustva djece“ objavljena je 2002. godine i pruža mnoštvo dokaza o opasnostima.¹⁴ Iako ta saznanja ne iznenađuju, ona su istodobno u izvjesnom smislu nebitna. Ne bismo tragali za istraživanjima koja su vezana uz posljedice udaranja žena ili starijih ljudi kako bismo pronašli opravdanje za zabranu: to je stvar temeljnih prava.

Koliko je napredovalo ukidanje tjelesnog kažnjavanja u Europi?

Prilično daleko, ali ne i dovoljno! Ukidanje tjelesnog kažnjavanja u školama diljem Europe počelo je prije nekoliko stoljeća. Poljska je bila prva zemlja u kojoj je zabilježeno njegovo ukidanje – 1783. godine. Do 1900. njezin primjer slijedile su druge zemlje, uključujući Austriju, Belgiju i Finsku, dok je u Sovjetskom Savezu do ukidanja došlo 1917. godine.

U Ujedinjenom Kraljevstvu je, sudeći po pisanim dokumentima, do prvoga pokušaja propitivanja tjelesnog kažnjavanja u školama došlo 1669. godine, kada je „živahni dječak“ Parlamentu podnio peticiju „u ime djece ove države“, prosvjedujući protiv „te nepodnošljive nedaće koja je snašla našu mladež zbog strogih stegovnih mjera koje se obično primjenjuju u školama ove države“ – međutim, prošlo je više od tri stoljeća prije nego je tjelesno kažnjavanje ukinuto u svim školama u Ujedinjenom Kraljevstvu.

Sada se gotovo sve države članice Vijeća Europe zalažu za ukidanje tjelesnog kažnjavanja u školama. U nekim zemljama ono je također ukinuto u velikom broju ustanova i alternativnim oblicima dječje skrbi, bilo da ju osigurava država, bilo privatne i dobrovoljne udruge. No u nekim slučajevima zabrana je određena administrativnim pravilima ili smjernicama više nego jasnim zakonodavstvom. U mnogim slučajevima zabrana se još uvijek strogo ne primjenjuje i zahtijeva stalnu pozornost. Kod oblika skrbi koji nisu vezani uz ustanove, uključujući skrb u udomiteljskim obiteljima i čuvanje djece, propisi variraju, tako da se u nekim zemljama podrazumijeva da osobe koje čuvaju djecu imaju jednako pravo kao i roditelji koristiti tjelesno kažnjavanje.

Reforme čiji je cilj bio oduzeti roditeljima pravo na primjenu tjelesnog kažnjavanja otpočele su tijekom pedesetih godina prošloga stoljeća. U Švedskoj je odredba, kojom se opravdavaju roditelji koji nanesu blaže povrede tijekom primjene tjelesnog kažnjavanja, uklonjena iz Kaznenog zakonika 1957. godine, dok je 1966. iz Kodeksa za roditeljstvo i skrb izbrisana još jedna odredba kojom se dopušta „ukor“. Od toga trenutka švedski zakon više nije odobravao primjenu tjelesnog kažnjavanja od strane roditelja, a odredbe kaznenog zakona vezane uz nanošenje tjelesnih ozljeda podjednako su se primjenjivale na „disciplinsko“ tjelesno kažnjavanje djece. Međutim, ove „tihе“ reforme nisu bile dostatne, tako da je 1979. godine Švedska postala prva zemlja na svijetu u kojoj je tjelesno kažnjavanje bilo izriekom

zabranjeno. Kodeks za roditeljstvo sada glasi: „Djeca imaju pravo na skrb, sigurnost i dobar odgoj. Prema djeci se treba odnositi s poštovanjem za njihovu osobnost i individualnost, te se ona ne smiju podvrgavati tjelesnom kažnjavanju ni bilo kojem drugom obliku ponižavajućeg postupanja“.

Druge su zemlje u posljednjih 25 godina polako slijedile taj primjer. Do listopada 2007. godine 17 država članica dovršilo je pravne reforme čiji je cilj bio potpuno ukidanje tjelesnog kažnjavanja djece. U tim zemljama djeca su zaštićena zakonom neovisno o tome tko je počinitelj i gdje se nalaze – u svojim domovima, na ulici, u vrtiću, odgojnim i svim drugim ustanovama. U nekim, ne svim od tih država, pravne reforme popraćene su podizanjem razine svijesti i javnom edukacijom o pravima djece na zaštitu, kao i promicanjem pozitivnog roditeljstva i skrbi bez nasilja. Imajući na umu duboko ukorijenjenu tradiciju tjelesnog kažnjavanja djece, jasno je da proces edukacije mora biti stalan.

„Zašto je toliko teško odreći se tjelesnog kažnjavanja djece?“

Zato što mnogi odrasli i dalje brkaju snagu i prava. Kada bi odrasli ovo shvatili, uključujući i političare, davno bismo prihvatili činjenicu da djeca imaju posve jednaka prava kao i svi mi na poštivanje njihovoga ljudskog dostojanstva i tjelesnog integriteta te na jednaku zaštitu pred zakonom. Zapravo bismo vjerojatno prihvatili da djeca, koja su na početku života veoma malena i veoma krhka, imaju pravo na više zaštite nego odrasli.

Odraslina je teško odreći se nečega što još uvijek smatraju svojim „pravom“ – tući i povrijediti djecu u ime „discipline“ ili kontrole. Čini se kako ovaj stav proistječe iz osobnog iskustva. Većinu ljudi diljem svijeta roditelji su u djetinjstvu tukli. Mnogi roditelji također su tukli svoju djecu. Nitko od nas ne voli imati loše mišljenje o svojim roditeljima ni o sebi kao roditelju, a upravo je to razlog što je mnogima, uključujući političare i one koji oblikuju

javno mnijenje, pa čak i one koji rade u zaštiti djece, teško shvatiti da je tjelesno kažnjavanje temeljno pitanje jednakosti i ljudskih prava. Ovdje se ne radi o krivici – roditelji su postupali u skladu s onim što je društvo od njih očekivalo – ali došlo je vrijeme za izgradnju pozitivnog, nenasilnog odnosa s djecom.

Pokušavajući iskorijeniti tjelesno kažnjavanje, djeci jednostavno pružamo potpunu zaštitu od tjelesnog kažnjavanja i drugog okrutnog ili ponižavajućeg kažnjavanja jer takvu zaštitu mi, odrasli, podrazumijevamo našim pravom.

„Sudeći po anketama javnoga mnijenja, većina ljudi je protiv službene zabrane tjelesnog kažnjavanja“

Rezultati ispitivanja javnoga mnijenja općenito ovise o tome koliko su precizno pitanja formulirana i s koliko informacija ispitanici raspolazu. Ako su ljudi u potpunosti informirani o ovome pitanju, o postojećoj nejednakosti u zaštiti djece i svrsi zabrane tjelesnog kažnjavanja, postoji vjerojatnost da će ju podržati. U svakom slučaju, kod ovog kao i kod drugih pitanja – nasilja nad ženama, rasne diskriminacije – političari moraju voditi, a ne slijediti javno mnijenje te naglašavati apsolutnu obvezu poštivanja ljudskih prava kako bi se djeci, kao i odraslima, zakonom osigurala potpuna zaštita ljudskog dostojanstva. Gotovo sve države članice, koje su u potpunosti zabranile tjelesno kažnjavanje, učinile su to prije nego što je javnost iskazala svoje mišljenje, iako je ona vrlo brzo podržala promjenu. Za nekoliko godina s čuđenjem ćemo se sjećati vremena kada je tjelesno kažnjavanje djece bilo zakonito i prihvatljivo.

„Ako se roditelji odreknu primjene tjelesnog kažnjavanja, neće li djeca postati razmažena i nedisciplinirana?“

Ne! Prava disciplina ne temelji se na sili. Ona nastaje iz razumijevanja, uzajamnog poštivanja i tolerancije. Bebe su na početku života potpuno ovisne o drugima i, dok rastu, oslanjaju se na odrasle – osobito na roditelje – koji ih vode i podržavaju dok sazrijevaju i uče ih samodisciplini. Tjelesno kažnjavanje ne govori djeci ništa o tome kako se trebaju ponašati. Upravo suprotno, tjelesnim kažnjavanjem se djeca uče lošem ponašanju. Djeca se

na taj način uče da njihovi roditelji, koje oni, nadamo se, vole i poštuju, smatraju da je prihvatljivo pribjegavati nasilju kako bi se riješili problemi ili sukobi. Djeca uče i iz postupaka svojih roditelja, a ne samo iz njihovih riječi. Tjelesno kažnjavanje i drugi ponižavajući oblici kažnjavanja nisu zamjena za pozitivne načine discipliniranja, čiji cilj nije razmaziti djecu, već ih potaknuti na razmišljanje o drugima i o posljedicama svojega ponašanja. Države imaju obvezu podržati pozitivno roditeljstvo. Preporuka (Rec/2006/19) Odbora ministara o podržavanju pozitivnog roditeljstva daje im smjernice.

„Mene su u djetinjstvu tukli i to mi nije nimalo naudilo. Zapravo, ne bih bio gdje sam sada da me roditelji nisu tjelesno kažnjavali.“

Kako to znate? Nitko od nas ne zna kakvi bismo bili da nas roditelji nikada nisu udarili ili ponizili. Koliko je ljudi koji, kada kažu da im to nije nimalo naudilo, poriču patnju kojoj su bili izloženi kada su roditelji, koji su im bili najbliži, mislili da ih mogu nečemu naučiti samo ako im nanesu bol? Ljudi obično počnu tući djecu zato što su i sami u djetinjstvu dobivali batine, iako istraživanja pokazuju da često poslije toga osjećaju grižnju savjesti. Međutim, nastavljaju tući djecu, naročito ako su na rubu živaca. Bespredmetno je kriviti prethodne generacije što su tukle djecu, jer su se ponašale u skladu s prevladavajućom kulturom toga vremena.

Ali, vremena se mijenjaju i društva se razvijaju. Spoznaja da djeca imaju prava zahtijeva djelovanje kojim bi nasilje nad djecom prestalo biti zakonito i društveno prihvatljivo, jednako kao što su društva prestala prihvaćati nasilje nad ženama.

„Roditelji imaju pravo odgajati djecu onako kako smatraju prikladnim. Treba im se usprotiviti samo u krajnjim slučajevima, kao što je zlostavljanje djece.“

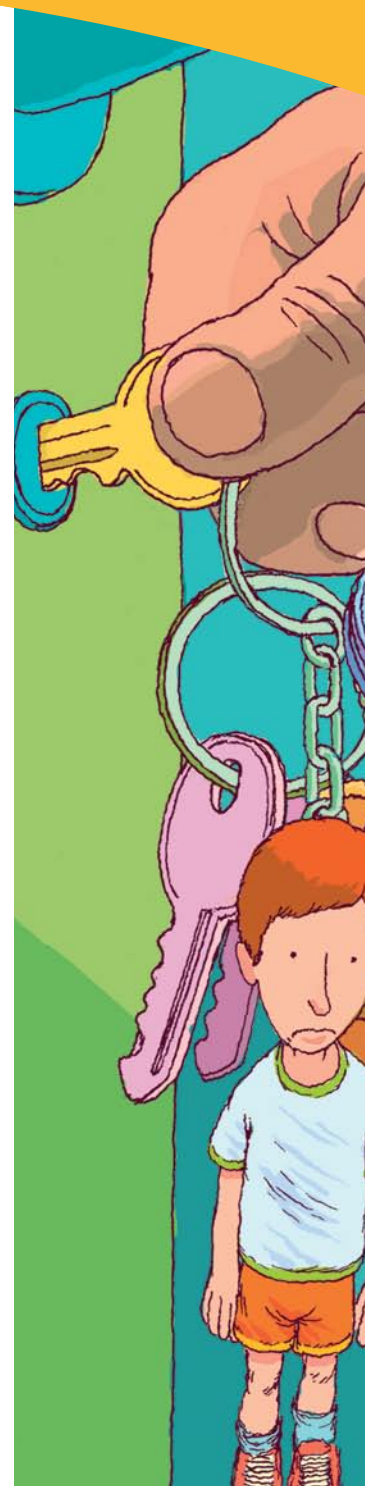
Ljudska prava ne prestaju važiti na kućnome pragu. Djeca imaju jednaka prava kao i ostali članovi obitelji na zaštitu od batina i inzistiranje na tome da zakon treba štiti djecu u kući treba biti ravnopravno inzistiranje da muškarci trebaju prestati tući svoje supruge. Konvencijom UN-a o pravima djeteta uveden je koncept „odgovornosti roditelja“, pri čemu glavna briga roditelja treba biti zaštita najboljih interesa njihove djece. Djeca nisu vlasništvo svojih roditelja.

„Velika je razlika između tjelesnog kažnjavanja i ‘batina iz ljubavi’ kad je riječ o djeci.“

Ovu razliku zakon ne priznaje. Jedna alternativa fizički boli više od druge, ali obje spadaju u nasilje i obje narušavaju djetetovo jednako pravo na poštovanje. U društvu se ne pravi razlika niti se pokušavaju pronaći opravdanja za određene vidove nasilja kad se radi o ženama ili starijim osobama. Zašto bi se tako nešto radilo kada je riječ o djeci? A opasnost, koja prijeti od bilo kakvog povezivanja roditeljske ljubavi i povređivanja, treba biti očigledna. Sam termin „batine iz ljubavi“ proturječije je najgore vrste. Taj naizgled bezazleni izraz može skrivati narušavanje ljudskih prava.

„Svoju djecu ošamarim samo kako bih ih spriječio da se ne povrijede.“

Šamaranje nije zaštita! Tjelesna aktivnost roditelja mora trajno biti usmjerena na zaštitu djece – naročito beba i mlađe djece. To je prirodni dio roditeljstva. Ukoliko dijete puzi prema vatri ili trči prema prometnom putu, roditelji ga, naravno, fizički zaustavljaju – uhvate ga, podignu, pokažu mu i objasne opasnost. Kao što Odbor za prava djeteta objašnjava u Općem komentaru br. 8:

Odbor uvažava činjenicu da roditeljstvo i skrb o djeci nameću česte fizičke aktivnosti i intervencije radi zaštite djece. To se izričito razlikuje od namjernog korištenja sile u svrhu kažnjavanja s ciljem izazivanja određenog stupnja boli, neugode ili poniženja. Budući smo odrasli, sami možemo razlikovati zaštitničku fizičku aktivnost i kažnjivi napad; nije ništa teže uvidjeti tu razliku ukoliko se ove aktivnosti usmjeravaju na djecu. Zakon u svim državama, izrijekom ili prešutno, dopušta uporabu nekažnjive neophodne sile kako bi se zaštitili ljudi.”

„Moja vjera od mene traži uporabu tjelesnog kažnjavanja.“

Sloboda vjere ne može se ostvarivati na štetu ljudskih prava. Kao što Odbor za prava djeteta pojašnjava u Općem komentaru br. 8:

Neki se pozivaju na opravdanja za tjelesno kažnjavanje koja se temelje na vjeri, navodeći da izvjesna tumačenja vjerskih tekstova opravdavaju pa čak i nalažu tjelesno kažnjavanje. Sloboda vjerskih uvjerenja jamči se svima Međunarodnim paktom o građanskim i političkim pravima (članak 18.), ali provođenje vjerskih običaja ili uvjerenja mora biti u skladu s poštivanjem ljudskoga dostojanstva i tjelesnoga integriteta drugih. Sloboda provođenja vjerskih običaja ili uvjerenja može biti zakonski ograničena radi zaštite temeljnih prava i sloboda drugih.

Prevladavajuće vjersko mnijenje i društvo u cjelini moraju osuditi vjerske ekstremiste koji zagovaraju ritualno tjelesno kažnjavanje djece raznim sredstvima. Vjerski vođe pridružuju se inicijativi za ukidanje tjelesnog kažnjavanja. Na Svjetskoj vjerskoj skupštini za mir, održanoj 2006. godine u japanskom gradu Kyotu, više od osam stotina vjerskih vođa prihvatilo je „vjersku predanost borbi protiv nasilja nad djecom“, čime se od vlada zahtijeva usvajanje zakona koji su u skladu s Konvencijom o pravima djeteta te zabranu svakog nasilja, uključujući i tjelesno kažnjavanje.

„Ukoliko tjelesno kažnjavanje djece postane predmetom sudskih postupaka, tisuće roditelja bit će izloženo sudskim procesima i mnogo više djece će se naći u državnoj skrbi.“

Nije cilj strpati roditelje u zatvor. Cilj je učiti ih pozitivnom roditeljstvu. Nema dokaza da je u sve većem broju zemalja, u kojima je tjelesno kažnjavanje deklarirano kao kažnjivo, došlo do intenziviranja sudskih postupaka protiv roditelja. Zabranom tjelesnog kažnjavanja države članice ispunjavaju svoje obveze prema ljudskim pravima djeteta. Njezina primarna svrha je odgojna: kao što je ranije navedeno, ova zabrana mora poslati jasnu poruku u „privatnost“ doma da nije ništa prihvatljivije ni zakonitije udariti dijete nego nekoga drugog. Smjernice koje se daju onima koji se bave zaštitom djeteta, uključujući policiju i sudske organe, trebaju osigurati da pri provedbi zakona u središtu pozornosti bude ono što je u najboljem interesu djeteta. Malo je vjerojatno da će sudski postupci i druge službene intervencije pridonijeti dobrobiti djeteta, osim ako ne predstavljaju jedini način postizanja neophodne zaštite od ozbiljnih povreda.

„Zabrana tjelesnog kažnjavanja dovest će do još užasnijih načina postupanja s djecom – do emocionalnog zlostavljanja, ponižavanja ili zaključavanja.“

Djeca nemaju pravo na zaštitu samo od tjelesnog kažnjavanja, već i od svih drugih vidova surovog ili ponižavajućeg kažnjavanja ili postupanja. Reforma zakona mora biti povezana s podizanjem razine svijesti i promicanjem pozitivnih, nenasilnih odnosa s djecom. Roditelji žele da im djeca započnu život na najbolji mogući način. Roditelji koji tuku svoju djecu ne osjećaju se dobro zbog toga – obično osjećaju uznemirenost i krivnju. Najveći broj njih rado bi saslušao savjet o tome kako spriječiti i razriješiti sukobe s djecom. Načela pozitivnog roditeljstva pomažu roditeljima da bez primjene nasilja, tjelesnog ili emocionalnog, omoguće svojoj djeci shvaćanje, prihvaćanje i poštivanje pravila (discipline). Prijelaz s tjelesnog kažnjavanja i ponižavanja djeteta na ophođenje pri kojem se dijete smatra čovjekom, koji ima jednaka prava kao i svi mi ostali, poboljšava obiteljski život za sve.

„Zašto u ovo uključiti zakon? Zašto ne bismo samo obrazovali roditelje da ne koriste tjelesno kažnjavanje?“

Ukidanje tjelesnog kažnjavanja zahtijeva oba pristupa. Tjelesno kažnjavanje neće tek tako nestati bez zakonske zaštite. To nije pitanje izbora: ljudska prava zahtijevaju da dijete odmah stekne bar isti stupanj pravne zaštite kao i odrasli – unutar obitelji i izvan nje. Zakon je sam po sebi moćno odgojno sredstvo, a reforma zakona kojom se zabranjuje tjelesno kažnjavanje mora, naravno, biti povezana s općim obrazovanjem i odgojem roditelja. Zabrana će motivirati roditelje na istraživanje pozitivnih načina odgoja svoje djece, a profesionalce, političare i medije na pružanje potpore i osiguravanje ovakvog odgoja. Vijeće Europe je spremno pomoći roditeljima i profesionalcima u tom zahtjevnom poslu.

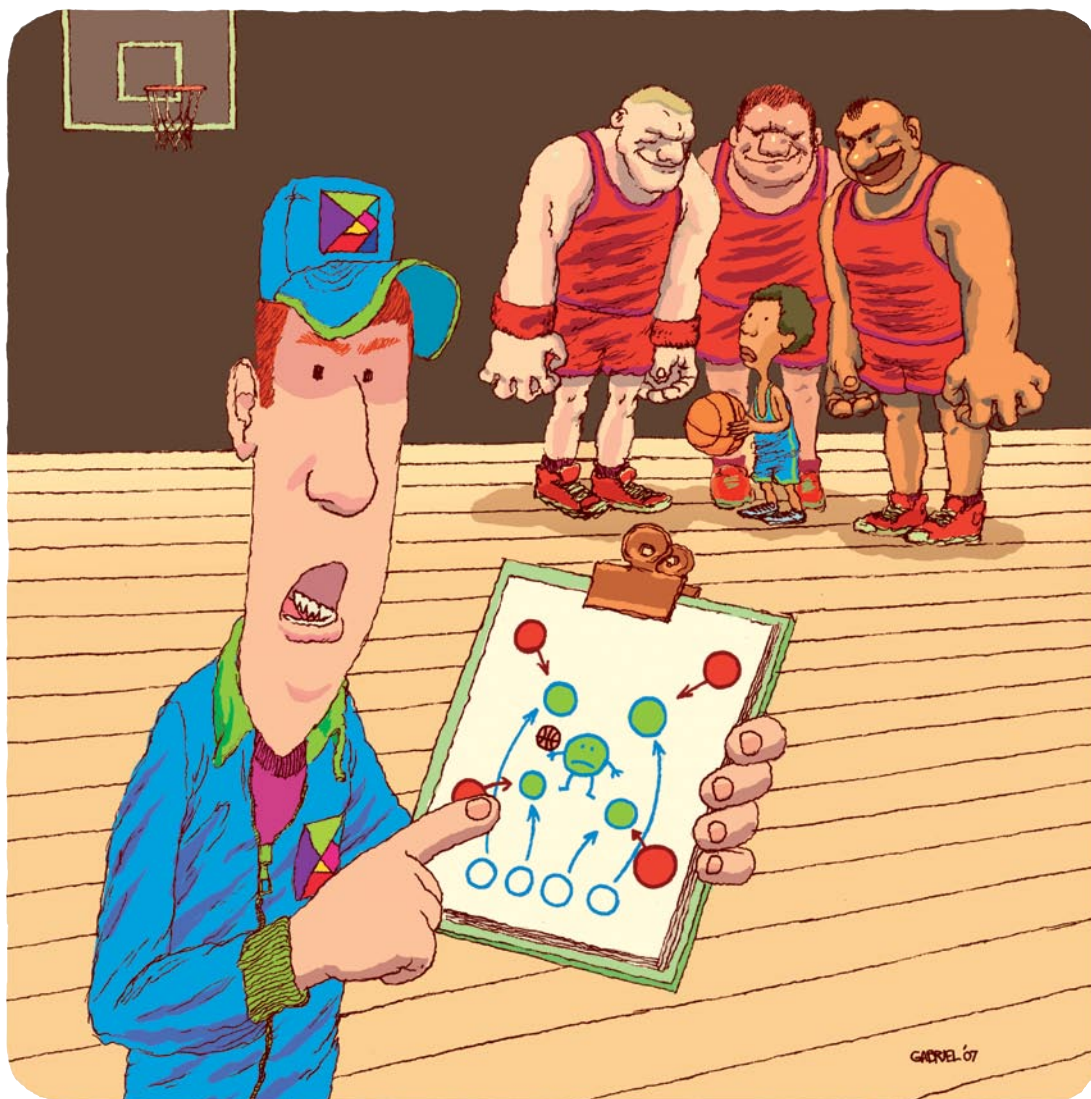

Djeca nisu vlasništvo svojih roditelja.

Napomene uz tekst:

1. Odbor Ujedinjenih naroda za prava djeteta: Opći komentar br. 8, 2006. godina, stavak 11.
Vidi <<http://ohchr.org/english/bodies/crc/comments.htm>>.
2. *Pravo na život bez batina i dječje je pravo*, elaborat Thomasa Hammarberga, povjerenika Vijeća Europe za ljudska prava, 6. lipnja 2006. godine, Vidi <<http://www.coe.int/children>> (govori, Hammarberg).
3. Europska komisija za ljudska prava: odluka o prihvatljivosti, *Sedam pojedinaca protiv Švedske*, 1982. godina; zahtjev br. 8811/79.
Vidi <<http://www.echr.coe.int/echr/>>.
4. Europski sud za ljudska prava, *A. protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, 1998. godina. Vidi <<http://www.echr.coe.int/echr/>>.
5. Vijeće Europe: Europski odbor za socijalna prava, Opća primjedba u svezi s člancima 7. (stavak 10.) i 17., *Zaključci XV-2, sv. 1.*, Opći uvod, str. 26.
6. Odbor Ujedinjenih naroda za prava djeteta, op. cit., stavci 3. i 21.
7. Izvješće neovisnog stručnjaka za *Studiju Ujedinjenih naroda o nasilju nad djecom*: Uvod, stavak 1.
Vidi <<http://www.violencestudy.org/IMG/pdf/English.pdf>>.
8. Isto., stavci 1. - 2.
9. Isto, stavak 41.
10. Odbor Ujedinjenih naroda za prava djeteta, op. cit., stavak 34.
11. Isto, stavci 40. - 41.
12. *Roditeljstvo u suvremenoj Europi – pozitivan pristup i Pogledi na pozitivno roditeljstvo i nenasilni odgoj djece*, Tisak Vijeća Europe, 2007.
13. Pinheiro, Paulo Sérgio: *Svjetsko izvješće o nasilju nad djecom*, str. 5. Studija glavnog tajnika Ujedinjenih naroda o nasilju nad djecom, Ženeva, 2006.
14. Gershoff, Elizabeth Thompson: „Tjelesno kažnjavanje od strane roditelja i s njime povezana ponašanja i iskustva djece: metaanalitički i teoretski pregled“ u časopisu Psihološki bilten, 2002, sv. 128, br. 4, 539-79.
15. Odbor UN-a o pravima djeteta, op.cit., stavak 14.
16. Isto, stavak 29.

GABRIEL '07

Doznajte više

O Vijeću Europe – njegova tijela i ustanove

Vijeće Europe osnovano je 1949. godine i predstavlja najstariju paneuropski orijentiranu organizaciju za ljudska prava u Europi. Cilj joj je razviti opća i demokratska načela koja se temelje na Europskoj konvenciji o ljudskim pravima i drugim referentnim tekstovima o zaštiti pojedinaca.

Kako biste dobili informacije o članstvu, povijesti, tijelima i ustanovama Vijeća Europe, kao i o trenutačnim aktivnostima, posjetite početnu stranicu Vijeća: <<http://www.coe/int> >.

„Izgradnja Europe za djecu i s djecom“ je sveobuhvatni program čiji je cilj promicanje prava djece i zaštita djece od svih oblika nasilja. Na internet stranici programa nalaze se informacije o najvažnijim aktivnostima Vijeća Europe, dokumenti, pravni tekstovi i vijesti koje se odnose na prava djece, uključujući i informacije o europskoj kampanji protiv tjelesnog kažnjavanja djece (2008). Posjetitelji mogu pristupiti informacijama – koje redovito ažurira Globalna inicijativa za okončanje svakog tjelesnog kažnjavanja djece – o pravnom statusu tjelesnog kažnjavanja u 47 država članica. Pogledajte: <<http://www.coe.int/children>>.

Odbor ministara je tijelo Vijeća Europe koje donosi odluke. Sastoji se od ministara vanjskih poslova svih država članica ili njihovih stalnih diplomatskih zastupnika u Strasbourgu. To je vladino tijelo u kojemu se na ravnopravnoj osnovi može raspravljati o načinima pristupanja pojedinih zemalja problemima s kojima se suočava europsko društvo, a predstavlja i zajednički forum na kojem se planiraju zajednički načini rješavanja tih problema. U suradnji s Parlamentarnom skupštinom, on predstavlja čuvara temeljnih vrijednosti Vijeća i kontrolira ispunjavaju li države članice svoje obveze. Pogledajte <<http://www.coe.int/t/cm>>.

Relevantne preporuke Odbora ministara

- Preporuka Rec(2006)19 o politici potpore pozitivnom roditeljstvu i pojašnjavajuće izvješće

- ▶ Preporuka Rec(2005)5 o pravima djece koja žive u institucijama socijalne skrbi
- ▶ Preporuka br. R (93) 2 o medicinsko-socijalnim aspektima zlostavljanja djece
- ▶ Preporuka br. R (90) 2 o socijalnim mjerama koje se odnose na nasilje u obitelji
- ▶ Preporuka br. R (85) 4 o nasilju u obitelji

Svim preporukama Odbora ministara može se pristupiti s internet stranice Odbora ili internet stranice programa „Izgradnja Europe za djecu i s djecom“ na <<http://www.coe.int/children>> (ključni pravni tekstovi).

Parlamentarnu skupštinu čine članovi nacionalnih parlamenata iz 47 država članica Vijeća Europe. Oni se sastaju četiri puta godišnje kako bi raspravljali o aktualnim pitanjima, pozvali države na poduzimanje inicijativa i podnošenje izvješća. Ovi izabrani članovi skupštine otvaraju pitanja po svojem izboru za raspravu, a vlade europskih zemalja – koje u Vijeću Europe predstavlja Odbor ministara – obvezne su odgovoriti. Pogledajte: <<http://assembly.coe.int>>.

Relevantne preporuke Parlamentarne skupštine

- ▶ Preporuka 1778 (2007) o djeci žrtvama: suzbijanje svih oblika nasilja, iskorištavanja i zlostavljanja.
- ▶ Preporuka 1666 (2004) o zabrani tjelesnog kažnjavanja na području čitave Europe

Svim tekstovima Parlamentarne skupštine može se pristupiti preko internet stranice Skupštine ili internet stranice programa „Izgradnja Europe za djecu i s djecom“ na adresi <<http://www.coe.int/children>> (ključni pravni tekstovi).

Povjerenik za ljudska prava je neovisna institucija u okviru Vijeća Europe čija je zadaća promicati svijest o postojanju ljudskih prava i njihovo poštivanje u državama članicama. Povjerenik surađuje s velikim brojem međunarodnih i domaćih institucija, kao i s nadzornim tijelima za ljudska prava. Ujedinjeni narodi i specijalizirane agencije Ujedinjenih naroda, Europska zajednica i Organizacija za sigurnost i suradnju u Europi pripadaju među najvažnije međuvladine partnere Povjerenika

za ljudska prava. Ured također usko surađuje s vodećim nevladinim udrugama za zaštitu ljudskih prava, sveučilištima i savjetodavnim tijelima. Pogledajte: <<http://www.coe.int/t/commissioner>>.

Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (CETS br. 005), poznata pod skraćenim nazivom **Europska konvencija o ljudskim pravima** (European Convention on Human Rights – ECHR, op. prev.), stupila je na snagu u rujnu 1953. godine. ECHR sadrži građanska i politička prava i slobode koje čine temelj ljudskih prava u Europi. Za razliku od Konvencije UN-a o pravima djeteta, ECHR ne sadrži odredbe koje se posebice odnose na djecu i mlade, iako se neka prava, kao što je pravo na naobrazbu, odnose naročito na djecu. Međutim, u članku 1. Konvencije navodi se da će države „jamčiti“ – a ne „poduzeti potrebne korake da bi zajamčile svakome prava i slobode“ koje su u njoj utvrđene – kako je navedeno u većini međunarodnih sporazuma. Djeca stoga imaju pravo na zaštitu svojih ljudskih prava. Sve države članice Vijeća Europe imaju obveze koje proizlaze iz ove Konvencije. Može joj se pristupiti preko Ureda za ugovore, pomoću gore navedenog Serijskog broja europskih ugovora Vijeća Europe. Pogledajte <<http://conventions.coe.int/>>.

Europski sud za ljudska prava osnovan je 1959. godine. Sud je nadzorni mehanizam utvrđen na temelju Europske konvencije o ljudskim pravima kako bi se osiguralo poštivanje obveza koje države imaju na temelju Konvencije. Četrdeset i sedam sudaca Suda (broj sudaca odgovara broju država potpisnica Konvencije) vrše službu u osobnom svojstvu i ne predstavljaju nijednu državu. Člankom 34. predviđa se da Sud može primiti zahtjeve od „svake osobe“ koja tvrdi da je žrtva povrede prava zajamčenih Konvencijom. Nema nikakve razlike između muškaraca i žena, stranaca i domaćih državljana, odraslih i malodobnika: maloljetno dijete se stoga može izravno obratiti Europskom sudu za ljudska prava. Sud je donio ključne odluke o nasilju nad djecom, uključujući i tjelesno kažnjavanje. Izbor iz sudske prakse koja se odnosi na prava djece može se pronaći na gore navedenoj internet stranici programa „Izgradnja Europe za djecu i s djecom“, a svim odlukama i presudama može se pristupiti pomoću internet baze podataka

Suda, koja se naziva Hudoc. Rasprave se mogu pratiti putem *webcast-a*. Kako biste dobili sve informacije o povijesti i organizaciji Suda, obradi predmeta i sudskoj praksi, pogledajte: <<http://www.echr.coe.int>>

Europska socijalna povelja (1961, CETS br. 035) i **revidirana Europska socijalna povelja** (1996, CETS br. 163) jamče ekonomska i socijalna ljudska prava, i komplementarne su s ECHR. Mnoga prava koja se jamče ovim dvjema poveljama odnose se na djecu, a u nekoliko slučajeva prava djece štite se od rođenja do odrasle dobi. Revidirana Povelja sadrži odredbe koje se posebice odnose na djecu i kojima se djeca štite kao članovi obitelji. Poveljama se može pristupiti preko Ureda za ugovore, pomoću gore navedenih CETS brojeva. Pogledajte: <<http://conventions.coe.int/>>.

Europski odbor za socijalna prava (European Committee of Social Rights – ECSR, op. prev.) nadgleda jesu li zakon i praksa u skladu s Europskom socijalnom poveljom i revidiranom Europskom socijalnom poveljom. On usvaja zaključke koji se odnose na nacionalna izvješća i odluke o kolektivnim žalbama. Od donošenja protokola iz 1995. godine, kolektivne žalbe Europskom odboru za socijalna prava mogu podnositi određene međunarodne organizacije poslodavaca i sindikata, određene nevladine udruge i organizacije poslodavaca i sindikata u odnosnoj zemlji. Postupak prilikom kolektivne žalbe naročito je djelotvoran kod zaštite prava djece budući se žalbe mogu podnositi u njihovom ime. Kako biste dobili potpune informacije o ECSR, pristupite njegovoj internet stranici preko početne stranice Vijeća Europe na adresi <<http://www.coe.int/>> (ljudska prava).

O Ujedinjenim narodima

Ujedinjeni narodi (UN) osnovani su 1945. i gotovo svaka priznata država na svijetu njihova je članica. Od kada je 1948. usvojena Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima, Ujedinjeni narodi pripremili su preko 60 sporazuma koji se odnose na pitanja kao što su ropstvo, zadovoljavanje pravde, genocid, status izbjeglica i manjina te ljudska prava. Svaki od tih sporazuma temelji se na idejama nediskriminacije, jednakosti i uvažavanja dostojanstva svakoga pojedinca, čime se jasno stavlja do znanja da se oni odnose na svakoga, uključujući i djecu. Djeci, prema tome, pripadaju prava i zaštita navedena u Konvenciji Ujedinjenih naroda o pravima djeteta (United Nations Convention on the Rights of the Child – UNCRC, op. prev.), kao i u svim drugim sporazumima o ljudskim pravima.

Konvencija Ujedinjenih naroda o pravima djeteta (United Nations Convention on the Rights of the Child – UNCRC, op. prev.) prvi je zakonski obvezujući instrument koji sadrži puni opseg ljudskih prava za djecu – političkih, građanskih, socijalnih, kulturnih, ekonomskih. Četiri ključna načela Konvencije jesu nediskriminacija, predanost najboljim interesima djeteta, pravo na život, preživljavanje i razvoj, te poštivanje gledišta djeteta. Svako pravo navedeno u Konvenciji nerazdvojivo je od ljudskog dostojanstva i skladnog razvoja svakoga djeteta. UNCRC je dokument koji je od svih postojećih međunarodnih dokumenata ratificiralo najviše država, ali se često navodi da se i najčešće krši. Pogledajte: <www.ohchr.org/english/law/crc.htm>.

Odbor Ujedinjenih naroda o pravima djeteta (Committee on the Rights of the Child – CRC, op. prev.) je tijelo sačinjeno od 18 neovisnih stručnjaka koji nadgledaju način na koji države potpisnice provode UNCRC. Odbor objavljuje svoje tumačenje odredaba Konvencije u vidu općih komentara na tematska pitanja, usvaja zaključne primjedbe i odluke u vidu preporuka i jednom godišnje održava dan za raspravu čiji je cilj njegovanje dubljeg razumijevanja Konvencije i njezinih implikacija. Pogledajte: <www.ohchr.org/english/bodies/crc/comments.htm>.

Studija glavnog tajnika Ujedinjenih naroda o nasilju nad djecom rezultat je globalnih napora usmjerenih na detaljno predstavljanje naravi, opsega i uzroka nasilja nad djecom, kao i na davanje jasnih preporuka o aktivnostima kojima bi se ono spriječilo i kojima bi se na njega reagiralo. Pogledajte: <<http://www.violencestudy.org>>.

O akcijama koje provode vlada i nevladine udruge

Do listopada 2007. sedamnaest država članica Vijeća Europe promijenilo je svoje zakone i zabranilo svaki vid tjelesnog kažnjavanja djece. To su: Austrija, Bugarska, Cipar, Danska, Finska, Grčka, Hrvatska, Island, Latvija, Mađarska, Nizozemska, Norveška, Njemačka, Portugal, Rumunjska, Švedska i Ukrajina.

Mnoge od vlada ovih zemalja pokrenule su kampanje usmjerene na informiranje i podizanje razine svijesti čiji je cilj promjena stavova javnosti po pitanju ove široko rasprostranjene disciplinske mjere, kao i prihvaćanje novoga zakona. Ključni dio posla na terenu obavile su nevladine udruge, dječji pravobranitelji, same vlade i mnogi drugi. Neke vlade čak uspostavljaju telefonske linije za pomoć djeci i roditeljima. Također je u tijeku mnogo aktivnosti i kampanja čiji je cilj promjena zakona, stavova i ponašanja u zemljama u kojima je tjelesno kažnjavanje još uvijek legalno. Iz toga je proisteklo mnoštvo materijala za roditelje i samu djecu, kao i za stručnjake koji rade s djecom, neovisno o pravnom statusu tjelesnog kažnjavanja u određenoj zemlji.

Program „Izgradnja Europe za djecu i s djecom“ poziva Vas da istražite neke od izvora dostupnih u vašoj zemlji, ali i izvan nje. Niže navedeni partneri Vijeća Europe mogu poslužiti kao polazna točka. Kao rezultat pretrage po ključnim riječima „corporal punishment“ (tjelesno kažnjavanje) na svim njihovim internet stranicama bit će prikazano mnoštvo materijala iz čitavoga svijeta – točke gledišta, kampanje, materijali za predavače, vijesti o zakonima, publikacije, financijska i druga sredstva, statistika, podatci o pozitivnom roditeljstvu i nenasilnom discipliniranju itd. Također ćete naći korisne poveznice na druge internet stranice.

Informacijska mreža o pravima djeteta (Child Rights Information Network – CRIN, op. prev.) je globalna mreža koja širi podatke o Konvenciji UN-a o pravima djeteta i o dječjim pravima među nevladinim udrugama, agencijama Ujedinjenih naroda, međuvladinim organizacijama, prosvjetnim ustanovama i drugim stručnjacima za prava djeteta. Pogledajte: <<http://www.crin.org>>.

Europska mreža pravobranitelja za djecu (European Network of Ombudspersons for Children – ENOC, op. prev.) je neprofitni savez neovisnih ustanova koje se bave dječjim pravima. Njezini ciljevi su potaknuti najpotpunije moguće provođenje Konvencije UN-a o pravima djeteta, potpomoći kolektivno lobiranje za dječja prava, razmijeniti podatke, metode i strategije i promicati neovisne ustanove za djecu. Pogledajte: <<http://www.ombudnet.org/enoc>>

Globalna inicijativa za ukidanje svakog tjelesnog kažnjavanja djece je nevladina udruga koja osigurava podatke o relevantnim standardima na polju ljudskih prava, ključne procjene, globalni napredak postignut na području

ukidanja tjelesnog kažnjavanja djece, istraživanja i poveznice na materijale o pozitivnom, nenasilnom odnosu prema djeci. Također roditeljima i nastavnicima pruža materijale na internetu o discipliniranju bez tjelesnog kažnjavanja. Pogledajte: <<http://www.endcorporalpunishment.org>>.

Save the Children (Spasite djecu) je neovisna globalna organizacija koja vodi akcije za dugoročne promjene i poboljšanja u životima djece. Prisutna je u više od 120 zemalja i potiče one koji donose odluke i one koji imaju utjecaja na javno mnijenje na promjenu politike i običaja, na lokalnoj i globalnoj razini, kako bi se omogućilo da dječja prava postanu stvarnost. Organizacija „Spasite djecu“ vodi akcije protiv tjelesnog kažnjavanja u mnogim zemljama i izradila je veoma koristan materijal za te akcije. Pogledajte: <<http://www.savethechildren.net>>

Nacionalno društvo za sprečavanje okrutnosti prema djeci (National Society for the Prevention of Cruelty to Children – NSPCC, op. prev.) dobrotvorno je društvo osnovano 1884. godine u Ujedinjenom Kraljevstvu. Njegove ključne vrijednosti temelje se na Konvenciji UN-a o pravima djeteta, a cilj mu je okončati svaku okrutnost prema djeci putem telefonskih linija za pomoć, podrške rizičnim obiteljima, kampanjama za izmjenu zakona i podizanjem razine svijesti o zlostavljanju. NSPCC vodi kampanje protiv zlostavljanja djece i izdaje časopis o roditeljstvu „Vaša obitelj“. Pogledajte: <<http://www.nspcc.org.uk>>

Odabrane publikacije:

Daly, Mary (ur.), *Roditeljstvo u suvremenoj Europi – pozitivan pristup (Parenting in contemporary Europe – a positive approach)*: Tisak Vijeća Europe (Council of Europe Publishing), Strasbourg, 2007.

Dokidanje ozakonjenog nasilja nad djecom – Globalno izvješće 2007. (Ending legalised violence against children – Global report 2007): Globalna inicijativa za ukidanje svakog tjelesnog kažnjavanja djece (Global Initiative to End All Corporal Punishment of Children), 2007.

Gershoff, Elizabeth Thompson, Tjelesno kažnjavanje od strane roditelja i s njime povezana ponašanja i iskustva djece: metaanalitički i teoretski pregled

(*Corporal punishment by parents and associated child behaviours and experiences: A meta-analytic and theoretical review*), u časopisu Psihološki bilten (*Psychological Bulletin*), 2002, sv. 128, br. 4, 539-79.

Goicoechea, Pepa Horno, *Ljubav, moć i nasilje – usporedna analiza fizičkih i ponižavajućih načina kažnjavanja (Love, power and violence – a comparative analysis of physical and humiliating punishment patterns)*: Spasite djecu Španjolska (Save the Children Spain), 2005.

Harper, Kate, et al., *Dokidanje fizičkog i ponižavajućeg kažnjavanja djece – priručnik za postupanje (Ending physical and humiliating punishment of children – Manual for Action)*: Spasite djecu Švedska i Međunarodni savez Spasite djecu (Save the Children Sweden, International Save the Children Alliance), 2005.

Hart, Stuart (ur.), *Ukidanje tjelesnog kažnjavanja – put prema konstruktivnom discipliniranju djece (Eliminating corporal punishment – the way forward to constructive child discipline)*: Unesco, Francuska, 2005.

Hindberg, Barbo, *Dokidanje tjelesnog kažnjavanja: švedska iskustva u nastojanjima sprečavanja svih oblika nasilja nad djecom – i rezultati (Ending corporal punishment: Swedish experience of efforts to prevent all forms of violence against children – and the results)*: Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi Švedska, 2001.

Pinheiro, Paulo Sérgio, *Svjetsko izvješće o nasilju nad djecom (World report on violence against children) –* detaljnije izdanje gore spomenutog izvješća o Studiji UN-a koje sadrži analize slučajeva, najbolje primjere iz prakse i preporuke: Studija glavnog tajnika Ujedinjenih naroda o nasilju nad djecom, Ženeva, 2006.

Pogledi na pozitivno roditeljstvo i nenasilni odgoj djece (Views on positive parenting and non-violent upbringing): Tisak Vijeća Europe (Council of Europe Publishing), Strasbourg, 2007.

Priručnik za provedbu Konvencije o pravima djeteta (Implementation handbook for the Convention on the Rights of the Child), potpuno prerađeno 2. izdanje (obuhvaća detaljnu analizu pravnog djelokruga Odbora za prava djeteta): Unicef, 2002.

Ukidanje tjelesnog kažnjavanja – imperativ na području ljudskih prava za djecu Europe (Eliminating corporal punishment – a human rights imperative for Europe's children), potpuno prerađeno drugo izdanje: Tisak Vijeća Europe (Council of Europe Publishing), Strasbourg, 2007.

Willow, Carolyne; Hyder, Tina, *To te boli unutra – djeca govore o tjelesnom kažnjavanju (It hurts you inside – children talking about smacking)*: Nacionalni ured za djecu i Spasite djecu (National Children's Bureau and Save the Children), London, 1998.

Proglašavanje tjelesnog kažnjavanja djelom podložnim sudskom postupanju ne znači stavljanje roditelja u zatvor.

Zabrana tjelesnog kažnjavanja djece u Republici Hrvatskoj

Republika Hrvatska je stranka Konvencije o pravima djeteta te drugih značajnih međunarodnih instrumenata na području zaštite prava djeteta.

U Republici Hrvatskoj stvoren je respektabilni zakonski okvir na području zabrane tjelesnog kažnjavanja djece. Ustavnim odredbama propisano je da "nitko ne smije biti podvrgnut bilo kakvom obliku zlostavljanja..." (čl. 23.), a ustavno pravo na život bez nasilja razrađeno je posebnim propisima.

Hrvatsko obiteljsko zakonodavstvo izrijeком zabranjuje tjelesno kažnjavanje djece u obitelji. Odredbom Obiteljskog zakona koja je u primjeni od 1. srpnja 1999. propisuje se: "Roditelji i ostali članovi obitelji ne smiju dijete podvrgavati ponižavajućim postupcima, duševnom ni tjelesnom nasilju, odnosno zlostavljanju." (članak 88.).

Obiteljski zakon također propisuje da je roditelj dužan štititi dijete od ponižavajućih postupaka i tjelesnog kažnjavanja od strane drugih osoba. Svatko je dužan obavijestiti centar za socijalnu skrb o kršenju djetetovih prava, a posebice o svim oblicima tjelesnog ili duševnog nasilja, zlorporabe, zanemarivanja ili nehajnog postupanja, zlostavljanja ili izrabljivanja djeteta. U slučaju svake ovakve prijave centar za socijalnu skrb je dužan, odmah po primitku obavijesti o tome, ispitati slučaj i poduzeti mjere za zaštitu djetetovih prava. Ovim Zakonom je predviđen niz mjera koje nadležne institucije (centri za socijalnu skrb, sudovi) mogu poduzeti u slučajevima kada se utvrdi kršenje djetetovih prava.

Zabrana tjelesnog kažnjavanja djece u obitelji određena je i Zakonom o zaštiti od nasilja u obitelji. Ovim Zakonom određuje se pojam nasilja u obitelji kao prekršaj, a nasilje u obitelji definira se kao: svaka primjena fizičke sile i psihičke prisile na integritet osobe; svako drugo postupanje jednog člana obitelji koje može prouzročiti ili izazvati opasnost da će prouzročiti fizičku i psihičku bol; prouzročenje osjećaja straha ili osobne ugroženosti ili povrede dostojanstva; fizički napad bez obzira da li je nastupila tjelesna ozljeda ili ne. verbalni napadi, vrijeđanja, psovanje, nazivanje pogrđnim nazivima i

drugi načini grubog uznemiravanja, spolno uznemiravanje; uhođenje i svi drugi načini uznemiravanja; protupravna izolacija ili ograničavanje slobode kretanja ili komuniciranja s trećim osobama; oštećenje ili uništenje imovine ili pokušaj da se to učini.

U svrhu zaštite djece i maloljetnika Kazneni zakon inkriminira nasilje nad djecom, člankom 213. "Zapuštanje i zlostavljanje djeteta ili maloljetne osobe" koje se opisuje kao čin kada: "...roditelj, posvojitelj, skrbnik ili druga osoba grubo zanemaruje svoje dužnosti zbrinjavanja ili odgoja djeteta ili maloljetne osobe" te kada: "...roditelj, posvojitelj, skrbnik ili druga osoba zlostavi dijete ili maloljetnu osobu, prisili je na rad koji ne odgovara njezinoj životnoj dobi, ili na pretjerani rad, ili na prosjačenje, ili je iz koristoljublja navodi na ponašanje koje je štetno za njezin razvitak ili je općeopasnim radnjama ili na drugi način izloži pogibelji". Člankom 215. a ovoga Zakona kazneno djelo "Nasilničko ponašanje u obitelji" opisuje se kao čin kada: "...član obitelji nasiljem, zlostavljanjem ili osobito drskim ponašanjem dovede drugog člana obitelji u ponižavajući položaj."

Kako bi se osigurala zaštita svih članova obitelji, Vlada Republike Hrvatske je usvojila niz strateških dokumenata, kao što su Nacionalni plan aktivnosti za prava i interese djece od 2006. do 2012. godine, Program aktivnosti za sprječavanje nasilja među djecom i mladima, Protokol o postupanju u slučaju nasilja među djecom i mladima, Nacionalna strategija zaštite od nasilja u obitelji za razdoblje od 2008. do 2010. godine te Protokol o postupanju u slučaju nasilja u obitelji. Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti je tiskalo i Adresar svih ustanova, organizacija i ostalih institucija koje pružaju pomoć, podršku i zaštitu žrtvama nasilja u obitelji, koji sadrži adrese i brojeve telefona organizacija i institucija u Republici Hrvatskoj kojima se žrtve nasilja, u slučaju potrebe, mogu obratiti.

Ovlašteni distributeri za publikacije Vijeća Europe

BELGIJA

La Librairie Européenne -
The European Bookshop
Rue de l'Orme, 1
B-1040 BRUXELLES
Tel.: +32 (0)2 231 04 35
Fax: +32 (0)2 735 08 60
E-mail: order@libeurop.be
<http://www.libeurop.be>

Jean De Lannoy
Avenue du Roi 202 Koningslaan
B-1190 BRUXELLES
Tel.: +32 (0)2 538 43 08
Fax: +32 (0)2 538 08 41
E-mail: jean.de.lannoy@dl-servi.com
<http://www.jean-de-lannoy.be>

KANADA

Renouf Publishing Co. Ltd.
1-5369 Canotek Road
OTTAWA, Ontario K1J 9J3, Canada
Tel.: +1 613 745 2665
Fax: +1 613 745 7660
Besplatni Tel.: (866) 767-6766
E-mail: order.dept@renoufbooks.com
<http://www.renoufbooks.com>

REPUBLIKA ČEŠKA

Suweco CZ, s.r.o.
Klecakova 347
CZ-180 21 PRAHA 9
Tel.: +420 2 424 59 204
Fax: +420 2 848 21 646
E-mail: import@suweco.cz
<http://www.suweco.cz>

DANSKA

GAD
Vimmelskafte 32
DK-1161 KØBENHAVN K
Tel.: +45 77 66 60 00
Fax: +45 77 66 60 01
E-mail: gad@gad.dk
<http://www.gad.dk>

FINSKA

Akateeminen Kirjakauppa
PO Box 128
Keskuskatu 1
FIN-00100 HELSINKI
Tel.: +358 (0)9 121 4430
Fax: +358 (0)9 121 4242
E-mail: akatilaus@akateeminen.com
<http://www.akateeminen.com>

FRANCUSKA

La Documentation française
(diffusion/distribution France entière)
124, rue Henri Barbusse
F-93308 AUBERVILLIERS CEDEX
Tél.: +33 (0)1 40 15 70 00
Fax: +33 (0)1 40 15 68 00
E-mail:
commande@ladocumentationfrancaise.fr
<http://www.ladocumentationfrancaise.fr>

Librairie Kléber

1 rue des Francs Bourgeois
F-67000 STRASBOURG
Tel.: +33 (0)3 88 15 78 88
Fax: +33 (0)3 88 15 78 80
E-mail: francois.wolfermann@librairie-kléber.fr
<http://www.librairie-kléber.com>

NJEMAČKA/ AUSTRIJA

UNO Verlag GmbH
August-Bebel-Allee 6
D-53175 BONN
Tel.: +49 (0)228 94 90 20
Fax: +49 (0)228 94 90 222
E-mail: bestellung@uno-verlag.de
<http://www.uno-verlag.de>

GRČKA

Librairie Kauffmann s.a.
Stadiou 28
GR-105 64 ATHINA I
Tel.: +30 210 32 55 321
Fax: +30 210 32 30 320
E-mail: ord@otenet.gr
<http://www.kauffmann.gr>

MADARSKA

Euro Info Service kft.
1137 Bp. Szent István krt. 12.
H-1137 BUDAPEST
Tel.: +36 (06)1 329 2170
Fax: +36 (06)1 349 2053
E-mail: euinfo@euroinfo.hu
<http://www.euroinfo.hu>

ITALIJA

Licosa SpA
Via Duca di Calabria, 1/1
I-50125 FIRENZE
Tel.: +39 0556 483215
Fax: +39 0556 41257
E-mail: licosa@licosa.com
<http://www.licosa.com>

MEKSIKO

Mundi-Prensa México, S.A. De C.V.
Rio Pánuco, 141 Delegacion Cuauhtémoc
06500 MÉXICO, D. F.
Tel.: +52 (01)55 55 33 56 58
Fax: +52 (01)55 55 14 67 99
E-mail: mundiprensa@mundiprensa.com.mx
<http://www.mundiprensa.com.mx>

NIZOZEMSKA

De Lindeboom Internationale Publicaties b.v.
M.A. de Ruyterstraat 20 A
NL-7482 BZ HAAKSBERGEN
Tel.: +31 (0)53 5740004
Fax: +31 (0)53 5729296
E-mail: books@delindeboom.com
<http://www.delindeboom.com>

NORVEŠKA

Akademika
Postboks 84 Blindern
N-0314 OSLO
Tel.: +47 2 218 8100
Fax: +47 2 218 8103
E-mail: support@akademika.no
<http://www.akademika.no>

POLJSKA

Ars Polona JSC
25 Obroncow Street
PL-03-933 WARSZAWA
Tel.: +48 (0)22 509 86 00
Fax: +48 (0)22 509 86 10
E-mail: arspolona@arspolona.com.pl
<http://www.arspolona.com.pl>

PORTUGAL

Livraria Portugal
Dias & Andrade, Lda.)
Rua do Carmo, 70
P-1200-094 LISBOA
Tel.: +351 21 347 42 82 / 85
Fax: +351 21 347 02 64
E-mail: info@livriariportugal.pt
<http://www.livriariportugal.pt>

RUSKA FEDERACIJA

Ves Mir
9a, Kolpacnhyj per.
RU-101000 MOSCOW
Tel.: +7 (8)495 623 6839
Fax: +7 (8)495 625 4269
E-mail: orders@vesmirbooks.ru
<http://www.vesmirbooks.ru>

ŠPANJOLJSKA

Mundi-Prensa Libros, s.a.
Castelló, 37
E-28001 MADRID
Tel.: +34 914 36 37 00
Fax: +34 915 75 39 98
E-mail: libreria@mundiprensa.es
<http://www.mundiprensa.com>

ŠVICARSKA

Van Diemen Editions – ADECO
Chemin du Lacuez 41
CH-1807 BLONAY
Tel.: +41 (0)21 943 26 73
Fax: +41 (0)21 943 36 05
E-mail: info@adeco.org
<http://www.adeco.org>

UJEDINJENO KRALJEVSTVO

The Stationery Office Ltd
PO Box 29
GB-NORWICH NR3 1GN
Tel.: +44 (0)870 600 5522
Fax: +44 (0)870 600 5533
E-mail: book.enquiries@tso.co.uk
<http://www.tsoshop.co.uk>

SJEDINJENE DRŽAVE I KANADA

Manhattan Publishing Company
468 Albany Post Road
CROTON-ON-HUDSON, NY 10520, USA
Tel.: +1 914 271 5194
Fax: +1 914 271 5856
E-mail: Info@manhattanpublishing.com
<http://www.manhattanpublishing.com>

Tisak Vijeća Europe

F-67075 Strasbourg Cedex

Tel.: +33 (0)3 88 41 25 81 – Fax: +33 (0)3 88 41 39 10 – E-mail: publishing@coe.int – Website: <http://book.coe.int>